

Formy ochrony przyrody

z pracy dyplomowej z turystyki

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody wymienia następujące formy ochrony przyrody:

Parki narodowe. Obejmują obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami

przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1.000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów. Są tworzone w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Parki narodowe finansowane są z budżetu centralnego.

Rezerwaty przyrody. Obejmują obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało

zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Uznanie za rezerwat przyrody następuje w drodze rozporządzenia wojewody.

Parki krajobrazowe. Obejmują obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w

drodze rozporządzenia wojewody.

Obszary chronionego krajobrazu. Obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze rozporządzenia wojewody.

Stanowiska dokumentacyjne. Są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.

Użytki ekologiczne. Są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Są to fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Pomniki przyrody. Są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami,

wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu. Minister właściwy do spraw środowiska może określić, w drodze rozporządzenia, kryteria uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody, kierując się potrzebą ochrony drzew i krzewów ze względu na ich wielkość, wiek, pokrój i znaczenie historyczne, a odnośnie tworów przyrody nieożywionej – ze względu na ich znaczenie naukowe, estetyczne i krajobrazowe.

Ustanowienie pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody albo uchwały rady gminy, jeżeli wojewoda nie ustanowił tych form ochrony przyrody.

Nową formą ochrony wymienioną w ustawie jest Obszar Natura 2000. Ta forma ochrony wymagana była prawem unijnym.

Obszary Natura 2000

Podstawą utworzenia sieci Obszar Natura 2000 w Polsce były dyrektywy Unii Europejskiej.

Siecią Natura 2000 objęty został cały teren Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Pada też ciągle wiele pytań: czy ta nowa forma ochrony przyrody ograniczy lub wręcz uniemożliwi ruch turystyczny na wielu obszarach Polski? Biorąc pod uwagę temat niniejszego opracowania tej formie ochrony przyrody poświęcę trochę uwagi.

Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie różnorodności biologicznej krajów Unii Europejskiej poprzez

ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na jej terytoriach.[\[1\]](#)

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

1) Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków. Obszary wyznaczone, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, do ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w którego granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju;

2) Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk. Obszary wyznaczone, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt lub w celu odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony tych gatunków.

Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych innymi formami ochrony przyrody.

Zgodnie z postanowieniami Art.26.1 minister właściwy do spraw środowiska określa, w drodze rozporządzenia, typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt, ze wskazaniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteria i sposoby wyboru reprezentatywnej liczby i powierzchni siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i siedlisk zwierząt do ochrony w formie obszarów Natura 2000, mając na uwadze zachowanie szczególnie cennych i zagrożonych składników różnorodności biologicznej.

Ustawa o ochronie przyrody w Art.29.1 stanowi że: „Dla obszaru Natura 2000 minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony na okres 20 lat, uwzględniający ekologiczne właściwości siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony obszar ten został wyznaczony, wykorzystując, obejmujące obszar Natura

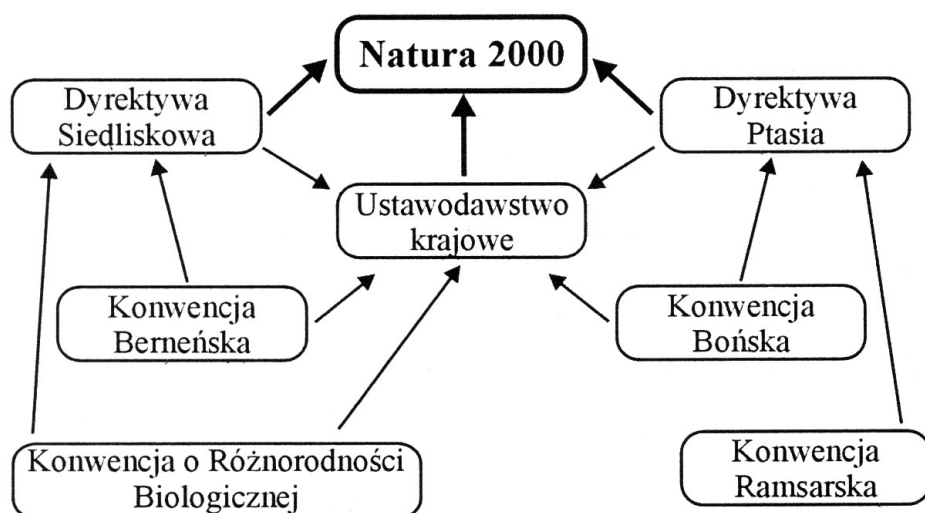
2000, plany ochrony ustanowione dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego oraz plany urządzenia lasu. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt".[\[2\]](#)

Projekt planu ochrony obszaru Natura 2000 sporządza sprawujący nadzór nad obszarem w terminie 5 lat od dnia wyznaczenia tego obszaru, w uzgodnieniu z właściwymi miejscowo radami gmin.

Plan ochrony obszaru Natura 2000 winien zawierać:

- 1) opis i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków;
- 2) opis warunków zachowania lub przywrócenia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków, o których mowa w ust. 1;
- 3) wykaz zadań ochronnych, z określeniem sposobu ich wykonywania, rodzaju, zakresu i lokalizacji, na okres stosowny do potrzeb;
- 4) określenie zakresu monitoringu przyrodniczego;
- 5) opis przebiegu granic obszaru Natura 2000.

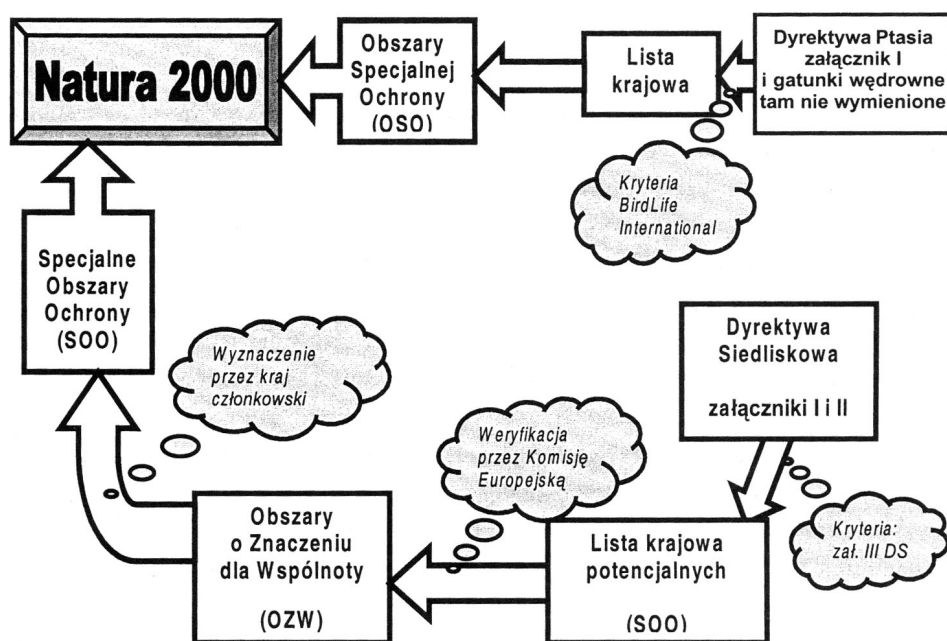
Poniższy rysunek obrazuje podstawy prawne sieci Natura 2000.



Źródło: M.Makomaska-Juchiewicz, S.Tworek, (2003), Ekologiczna sieć Natura 2000. Problem, czy szansa, Instytut Ochrony Przyrody PAN Kraków, s.10

Typowanie Obszarów Specjalnej Ochrony (OSO) i Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO) prowadzi każdy kraj członkowski UE według ustalonych kryteriów.

Rys. 2. Procedura wyznaczania obszarów do sieci Natura 2000



Źródło: M.Makomaska-Juchiewicz, S.Tworek, (2003), Ekologiczna sieć Natura 2000. Problem, czy szansa, Instytut Ochrony Przyrody PAN Kraków, s.49

Już po ukazaniu się ustawy o ochronie przyrody wiele osób i instytucji zajmujących się turystyką wyrażało swoje obawy, co faktu kolejnych ograniczeń dla turystyki na terenie wytypowanych obszarów.

Jak twierdzą S.Tworek i G.Cierlik, „...miejsca i sposoby udostępniania obszarów Natura 2000 dla turystyki będą, podobnie jak to ma miejsce w przypadku parków narodowych czy krajobrazowych określone w planach ochrony. Tak, więc w przypadku parków krajobrazowych, rozwój turystyki na obszarach Natura 2000 powinien być zgodny z zasadami zrównoważonego

rozwoju...".[\[3\]](#)

Zdaniem autorów, rozwój turystyki na obszarach przyrodniczo cennych ma istotny wpływ na rozwój ekonomiczny lokalnej społeczności oraz ożywienia lokalnej gospodarki.

Dyrektywa unijna oraz ta zawarta w polskim ustawodawstwie, mówiąca o zrównoważonym rozwoju, dotyczy zarówno ochrony jak też gospodarczego wykorzystania tych obszarów dla celów turystycznych.[\[4\]](#)

Na obszarach tych preferowane będą wszelkie rodzaje ekoturystyki oraz agroturystyka, jako formy turystyki zrównoważonej.

Merytoryczne zapisy w planach ochrony obszarów Natura 2000, (zdaniem autorów) winny uwzględniać koncepcje turystycznego wykorzystania tych terenów, a precyzyjne zapisy chronić przed dowolnością interpretacji przepisów prawa i próbami ich omijania.[\[5\]](#)

W ustawie o ochronie przyrody z kwietnia 2004 r. znajdujemy dwa określenia, które do tej pory nie występowały w polskim ustawodawstwie dotyczącym ochrony przyrody. Są to pojęcia: ochrona ex situ – ochrona gatunków roślin, zwierząt i grzybów poza miejscem ich naturalnego występowania oraz ochronę skał, skamieniałości i minerałów w miejscach ich przechowywania oraz ochrona in situ – ochrona gatunków roślin, zwierząt i grzybów, a także elementów przyrody nieożywionej, w miejscach ich naturalnego występowania.[\[6\]](#)

[\[1\]](#) M.Makomaska-Juchiewicz, S.Tworek, (2003),*Ekologiczna sieć Natura 2000.Problem,czy szansa*, Instytut Ochrony Przyrody PAN Kraków

[\[2\]](#) Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie...wyd.cyt. Art.29

[\[3\]](#) S.Tworek, G.Cierlik,(2003),*Turystyka na obszarach Natura*

2000, [w:] Ekologiczna sieć Natura 2000, wyd.cyt. s.165

[\[4\]](#) Tamże, s.166

[\[5\]](#) Tamże, s.167

[\[6\]](#) Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie...Art.5

Jeśli potrzebujesz pomocy w napisaniu pracy z zakresu ochrony środowiska, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - prace z ekologii i innych kierunków pisane na (prawie) każdy temat.